

Power, Eileen: Medieval Women. Ed. M. M. Postan, Cambridge University Press, 1975. 112 s. Pris £ 1.90.

Ferrante, Joan M.: Woman as Image in Medieval Literature. From the 12th century to Dante. New York and London, Columbia University Press, 1975. 166 s.

Erickson, Carolly: The Medieval Vision. Essays in History and Perception. New York. Oxford University Press, 1976. 247 s.

Den voksende kvindebevægelse har sat sine spor på historieforskningen, men har endnu kun givet sig så småt til kende, hvad angår kvindens historie i middelalderen. Af de tre værker, der skal anmeldes her, er de to vel fremkaldt af den fornyede interesse for kvindens historie, men ingen af dem giver udtryk for at ville være en bevidst indsats i kvindekampen. Det har sin naturlige forklaring for den første bogs vedkommende, den store økonomiske historiker Eileen Power's *Medieval Women*, idet disse essays er blevet til inden forfatterens død i 1940. Ifølge udgiveren, forfatterens mand M. M. Postan, havde Power haft planer om og forberedt et større værk om dette emne, men hun nåede det ikke. Postan har overgivet hendes materiale til den amerikanske historiker Eleanor Searle fra University of California, og vi må håbe på, at denne vil skrive det grundige værk om kvindens historie i middelalderen, som er hårdt savnet. Postan har dog ønsket at udsende denne række essays, oprindelig forelæsninger, og har forsynet udgivelsen med de nødvendige noter og bibliografier samt en række fine illustrationer. Resultatet er blevet en smuk lille bog, der giver et inspirerende vue over kvindens vilkår i det vesteuropæiske område. Bogen er i 1977 udkommet i dansk oversættelse ved Else Roesdahl under titlen, *Kvinden i Middelalderen* (Skalks forlag, Aarhus). Kapitel I skildrer forskellige opfattelser af kvinden, især kirkens heterogene kvindesyn, mens de følgende tre kapitler forsøger at beskrive, hvorledes livet konkret formede sig for den arbejdende kvinde på land og i by, for fruuen på borgen, nonnen i klosteret. Bogens hovedtese er, at kvinden ofte havde det bedre end man skulle tro i betragtning af hendes formelle status. Med dristighed og let pen generaliserer Power på grundlag af det spinkle kildemateriale, der meget ofte er citater fra skønlitteraturen, og den sparsomme forskning hun havde at bygge på. Hun ville selv være den første til at understrege, at bogen kun er ment som en populær indføring i et forsømt område, hvor grundforskningen stadig er mangelfuld, trods enkelte forskeres pionerindsats, som f. eks. Powers egen, med bogen *Medieval English Nunneries* fra 1922.

Et af de temaer som en ny forskning med en vis optimisme kan tage fat på er fremstillingen af kvinden i litteraturen. Den amerikanske litteraturhistoriker Joan Ferrante, der tidligere har publiceret arbejder indenfor middelalderlitteratur, f. ex. *The Conflict of Love and Honour* 1972, har i sin sidste monografi behandlet fremstillingen af kvinden i 12. og 13. århundredes symbolske litteratur, genererne eksegese, allegori. På grundlag af et meget stort eksempelmateriale påviser hun, hvorledes denne litteraturs mangfoldighed af kvinder anvendes som symboler. For en historiker er det spændende, at Ferrante også kaster sig ud i at drage slutninger fra litteraturens til samtidens holdning til kvinden og dermed til spørgsmålet om kvindens vilkår overhovedet. Hendes hovedresultat er påvisningen af skiftet fra en positiv holdning til kvinden i 12. årh. til en mere negativ i det 13. med Dantes kvindebeundring som undtagelsen, der bekræfter regelen. Desværre mangler der i høj grad argumentation for de valgte teksters repræsentativitet, og forfatteren synes meget bundet af den opfattelse af de pågældende århundreders karakter, som hun henter fra de to åndshistoriske forskere, Heer og Cantor, nemlig forestillingen om det 12. årh. som præget af optimistisk aktivitet, økonomisk og intellektuel ekspansion, 13. årh. som repressivt, hysterisk ortodokst og defensivt. Bogens grundige analyser af brugen af kvin-

der som symboler er væsentlige og det er problemstillingen afgjort også, så bogen må anbefales trods det, at konklusionen – selvom den forekommer anmelderen ret sandsynlig – i for høj grad bærer præg af at være tilpasset en forhåndsopfattelse.

Carolly Erickson forsøger at give kvindehistorien, hvad dens er, ved at hellige den eet af kapitlerne i sin lille essaysamling *The Medieval Vision*. Hun fastholder standhaftigt kvindens eksistens som ligeværdig med mandens, men det opnås ikke ved at skrive »man and woman« hver gang man traditionelt skriver »man«. Forfatteren har læst en mængde middelalderlige kilder fra tidsrummet 12.–14. årh. med stor begejstring og åbent sind, og uden mange betragtninger over disse beretningers overlevering, tendens etc. fortæller hun løs om det meget spændende emne, middelalderens forestillingsverden. Desværre har fremstillingen udover den ret uklare kapitelinddeling ingen fast struktur, såvel kronologisk som geografisk bliver læseren båret afsted i store sving over Vesteuropa, og det er for så vidt ikke nogen kedelig tur, hvis man kan lide at høre gode historier. I kapitlet »The Vision Of Women« – der i bedste mandsstil er anbragt sidst – er en række aspekter i kvindens historie oppe at vende, men på et lige så overfladisk og usystematisk plan som det resten af bogen bevæger sig på. Erickson peger på nogle forskningsemner, der ville være værdifulde, også for vor viden om samfundsudviklingen i det hele taget, nemlig kvinders aktivitet indenfor laugsvæsen, som prædikanter, som beguner. Til kvindehistorien har forfatteren ydet et nok så stort bidrag med den omfattende bibliografi *Women in the Middle Ages* (Medieval Studies XXXVII, 1975, udarbejdet sammen med Kathleen Casey). Selvom denne bibliografi ukritisk tager alt med, er den et nyttigt arbejdsredskab.

De tre værker har alle mangler, nogen har fejl, og det må frem selv i kvindehistoriens pionertid, men de er begyndelsen.

Nanna Damsholt

Richard Kieckhefer: European Witch Trials, Their Foundation in Popular and Learned Culture 1300–1500. London and Henley, Routledge and Kegan Paul, 1976. £ 5.25. 181 s.

Forfatterens stof er hekseprocesserne fra det meste af Vesteuropa (Skandinavien undtaget) i de to århundreder fra 1300 til 1500. Det er samlet ind fra den umådelige litteratur om processerne. Det er forfatterens mål at skelne mellem den lærde og den folkelige tradition i kilderne. Det er en tilsyneladende håbløs opgave, der dog føres et godt stykke frem ved en klar udvælgelsesmetode. Ud af godt 400 retssager fremdrages 21 tilfælde, hvor der foreligger beskyldninger mod hekse fra naboernes side, inden processens formalia begyndte. Hertil lægges 14 sager, hvor folk sigtet for hekseri søgte at rense sig for diffamering. Mindre end en tiendedel af sagerne har på denne måde nærmere tilknytning til den folkelige grobund, og de viser særtræk, der ikke stemmer overens med de juridisk og teologisk inspirerede dæmonologier. Konklusionen vil altid blive usikker, men Kieckhefer mener på basis af det udskilte materiale, at man i folkeligt miljø kredser om udøvelse af trolddom: afværgelse eller fremkaldelse af sygdomme hos mennesker og dyr, vejrmagi, elskovsmagi o. lign. Satanisme med tilbedelse af en djævel, kys på bagen, satanspagter, flyvning på kisteskaft til hekseabbat og seksuel omgang med nattemarer og diaboliske skabninger er opfindelser af de lærde – teologers og juristers fantastier. De kunne ikke få mening i trolddomsagerne uden at blande Satan ind i dem. Paralleller fra afrikansk heksetro afvises af forf. som irrelevante for senmiddelalderens Europa. Alt i alt sund læsning.

Niels Skyum-Nielsen